

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantalıların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

KORUNMA MOTİVASYONU KURAMI KAPSAMINDA SIRTÇANTALILARIN GIDA GÜVENLİĞİ DAVRANIŞLARI

Food Safety Behaviors of Backpackers Under Protection Motivation Theory

* Öznur CUMHUR

** Serhat BİNGÖL

ÖZET

Seyahat esnasında tüketilen yiyecek ve içeceklerin güvenli olması seyahat deneyiminin önemli bir parçasıdır. Gezinler seyahatleri sırasında gıda seçim kararları ve tüketim davranışları sebebiyle potansiyel gıda tehlikeleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Gezinlerin yiyecek ve içeceklere yönelik davranışlarını açıklamak ve tahmin etmek için çeşitli teorik modeller kullanılabilir. Bu modeller içerisinde korunma motivasyonu kuramı kapsamlı olarak ön plana çıkanlardan bir tanesidir. Korunma motivasyonu kuramı korku çekiciliği ve tutum değişikliği arasındaki boşluğu incelemek için geliştirilen ve sağlık davranışı alanı başta olmak üzere, risk içeren birçok alanda kullanılan bir modeldir. Model riskli durumlarda tutum ve davranış değişikliğinin nedenini anlamak için bir çerçeve sunar. Kavramsal bir çalışma olan bu araştırmanın amacı, gezinlerin maruz kaldığı gıda kaynaklı riskleri sunmak ve gezinlerde güvenli gıda tüketimi için korunma motivasyonu kuramının nasıl kullanılabileceğini araştırmaktır. Bu kapsamda korunma motivasyonu kuramı sırt çantalı gezinler özelinde değerlendirilmiş ve güvenli gıdaya erişim noktasında sürece nasıl destek olacağı tartışılmıştır. Bu tartışma sonucunda, korunma motivasyonu kuramı ile sırt çantalı gezinlerin gıda riskleri karşısındaki niyet ve davranışlarının tahmin edilebileceği ve yönlendirilebileceği anlaşılmıştır. Kuramın risk iletişim sürecinde kurum ve kuruluşların gıda riskleri karşısında sunduğu koruyucu önlemleri desteklemek için de kullanılabileceği ortaya koyulmuştur.

Yayın Bilgileri

Kabul tarihi: 15.11.2022

Yayın tarihi: 30.12.2022

İletişim Bilgileri

* oznur.cumhur@bilecik.edu.tr

** serhat.bingol@bilecik.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Sırt Çantalı Gezinler, Gıda Güvenliği, Korunma Motivasyonu Kuramı, Seyahat Davranışı.

ABSTRACT

The safety of food and beverages consumed during travel is an important part of the travel experience. Travellers are exposed to potential food hazards due to food choice decisions and consumption behaviour during their travels. Various theoretical models can be used to explain and predict travellers' behaviour towards food and beverage. Among these models, protection motivation theory is one of the most prominent ones. Protection motivation theory is a model developed to examine the gap between fear appeal and attitude change and is used in many risky areas, especially in the field of health behaviour. The model provides a framework for understanding the reason for attitude and behaviour change in risky situations. The purpose of this research, which is a conceptual study, is to present the food-borne risks that travellers are exposed to and to explore how protection motivation theory can be used for safe food consumption in travellers. In this context, the protection motivation theory has been evaluated specifically for backpackers and how it will support the process at the point of access to safe food has been discussed. As a result of this discussion, it has been understood that the intention and behaviour of backpackers against food risks can be predicted and directed with protection motivation theory. It has been revealed that the theory can also be used to support the protective measures offered by institutions and organizations against food risks in the risk communication process.

Keywords: Backpackers, Food Safety, Protection Motivation Theory, Travel Behaviour.

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

1. GİRİŞ

Güvenli gıda her insanın en önemli temel hakkıyken, gıda güvenliği ise gıda kaynaklı hastalıkların sıklıkla görülmesiyle ilgili süregelen ve dünyanın çoğunda büyüyen bir endişedir (Foodsafetynews, 2020). Bu endişe ikliminde tüketiciler, gıda seçimlerini ya da bir gıdayı tükettikten sonra beğenip beğenmediğini değerlendirirken hijyenik, güvenli ve sağlıklı olması gibi kalite kriterlerini dikkate almaktadırlar. Seyahat esnasında tüketilen yiyecek ve içecekler ile bunların güvenliği toplam seyahat deneyiminin önemli bir parçasıdır.

Dünyadaki gıda tedarik zincirleri oldukça karmaşık yapıda olduğu için gıda sorunları da bu yapının bir parçası olmaktadır. Her bölgenin gıda sorunları, gıda güvenliği ihtiyaçları ile kısıtlamaları farklılaşabilmektedir. Gezginler ise seyahatleri sırasında gıda seçim kararları ve tüketim davranışları sebebiyle potansiyel gıda tehlikeleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Her ne kadar gıda güvenliği seyahat sırasında gezgin tarafından tercih edilen bir karar olarak anılsa da gıda güvenliğinin sağlanması konusunda gıda otoritelerinin, gıda üretici ve satıcılarının da ortak sorumluluğu vardır. Turizm yöneticilerinin ve çalışanlarının gıda güvenliği, gıda kaynaklı hastalıklar, bölgelerindeki gıda sorunları konusunda uzman olmaları beklenmemektedir. Ancak olası risklerin farkında olmaları, gıda güvenliği hakkında bir fikre sahip olmaları ve süreç yönetimine katılmaları beklenmektedir.

Seyahatlerin yapıldığı bölgelerdeki destinasyonların, gıda güvenliğiyle ilgili risk değerlendirmelerini sürekli yapmaları ve gıda güvenliğini sağlamaları gerekmektedir. Çünkü turistlerin seyahat esnasında veya seyahatin etkisiyle döndükten sonra gıda kaynaklı hasta olması önemli bir problemdir. Destinasyonlarda turistler arasında gıda kaynaklı hastalıklara (Doménech-Sánchez vd., 2011; Fletcher vd., 2015; Hull-Jackson ve Adesiyun, 2019; Li, vd., 2020; Okumus, 2014; Ritter ve Tondo, 2014) ve su kaynaklı salgınlara (Boccia vd., 2002; Domenech-Sanchez vd., 2011; Jiménez vd., 2004; Migliorati vd., 2008; O'Reilly vd., 2007) sıklıkla rastlanmaktadır. Gıda zehirlenmeleri sadece mikrobiyal kaynaklı olmayabilir. Toksin içeren balık gibi gıdaların tüketimi sonucunda da zehirlenmeler olabilir. Örneğin Kanarya Adaları'nda farklı dönemlerde yerel pazarlardan alınan balıkların tüketilmesi neticesinde balık toksinleri kaynaklı Ciguatera zehirlenmesi tespit edilmiştir (Nuñez vd., 2012; Pérez-Arellano vd., 2005). Sadece destinasyonlarda değil uçak (McMullan vd., 2007) ya da gemi (Depoortere ve Takkinen, 2006; Fang vd., 2022; Launders vd., 2014; Widdowson vd., 2004) ile seyahat esnasında da gıda kaynaklı zehirlenmeler olabilir. Bu bağlamda, turistlerin ve turizm paydaşlarının olası gıda sorunları ile nasıl mücadele edeceğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu anlayışla beraber seyahatlerin sağlıklı bir şekilde yönetimi sağlanabilir. Bu kapsamda bireylerin davranışlarını açıklamak ve tahmin etmek için çeşitli teorik modeller vardır ve bazıları gıda araştırmalarında da kullanılmaktadır. Bunlar içerisinde güvenli gıda işlemeye uygulanabilecek model olarak korunma motivasyonu kuramı (KMK) ön plana çıkmaktadır (Mullan vd., 2016). KMK, korku çekiciliği ve tutum değişikliği arasındaki boşluğu incelemek, tutum değişikliği üreten ortak değişkenleri belirleyerek, korku çekiciliği bileşenlerini tasarlamak için geliştirilmiştir. Korku çekiciliğinin bileşenlerine karşılık gelen süreçler önerilen davranışı etkileyen korunma motivasyonunu tahmin etmeyi sağlamaktadır. Aslında KMK, aktiviteyi uyandıran, sürdüren ve yönlendiren bir ara değişken olarak görülmekte ve bir araç olarak

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

kullanılmaktadır (Milne, Sheeran ve Orbell, 2000: 107). KMK; tüketici ve çalışanların davranışını daha iyi anlamak ve bu bağlamda çerçeveyi çizmek, risk iletişim sürecini desteklemek, gıda güvenliği kapsamındaki uygulamaları daha etkili pazarlayabilmek gibi birçok noktada kullanılabilir. Örneğin, uluslararası kurum ve kuruluşlar çeşitli iletişim araçlarını kullanarak, içerisinde gıda güvenliğinin de yer aldığı sağlık konularında bilgi vermektedir. Böylece, gezginlerin etkili koruyucu davranışta bulunması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, sırt çantalı gezginlerin gıda riskleri karşısında sağlıklı bir seyahat planlayabilmesi ve bu konuda geliştirilen stratejileri gıda güvenliği bağlamında desteklemek için KMK'nın uygulanabilirliği ve katkıları incelenmektedir. Böylece, seyahat sırasında gezginlerin korunma davranışları anlaşılacak ve gıda risklerine karşı risk iletişiminin nasıl destekleneceği konusunda öneriler sunulacaktır.

1.1.Gıda Güvenliği

Güvenlik, birçok ürün ve hizmette ön plana çıkan önemli kalite kriterlerinde biridir. Gıda güvenliği ise gıdanın kullanım amacına göre hazırlandığında veya tüketildiğinde tüketiciye zarar vermeyeceğinin güvencesi olarak tanımlanmaktadır (FAO/WHO, 2009). Gıda güvenliğini sağlamak ve tüketiciye zarar vermemek adına gıda üretim zincirindeki tüm paydaşlar olası riskleri azaltma için her türlü çabayı ortaya koymak durumundadır. Ancak Dünya Sağlık Örgütü (WHO, *World Health Organization*), her yıl güvenli olmayan gıda tüketimine bağlı olarak 600 milyon gıda kaynaklı hastalık vakası ve 420 bin gıda kaynaklı ölüm olduğunu tahmin etmektedir (WHO, 2022). Dolayısıyla, her gün yaklaşık binlerce insan önlenebilir gıda kaynaklı hastalıklardan dolayı ölmektedir.

Gıda kaynaklı hastalıkların belirtileri en hafif düzeyden yaşamı tehdit eden noktaya kadar değişen bir eğilim göstermektedir. Halsizlik, baş ağrısı, mide bulantısı, kusma, karın ağrısı, ishal, ateş, terleme, üşüme, organ yetmezliği, beyin ve sinir bozuklukları ile ölüm gıda kaynaklı hastalıkların sonucu olabilmektedir. Herkes gıda kaynaklı hastalıklardan etkilenirken; bebekler, çocuklar, hamile kadınlar, hastalar, yaşlılar ve bağışıklık sistemi zayıflamış olan kişiler riskler karşısında özellikle hassasiyet göstermektedir.

Gıda kaynaklı hastalıklar dünyanın gelişme düzeyine göre farklılaşan bölgeleri arasında kapsam, etki ve neden gerçekleştiği konusunda farklılık gösterir. Kirli yiyecek ve su, hijyen ve sanitasyonun yetersiz olduğu veya bilinmediği bölgelerde gezginler için çoğunlukla risk oluşturmaktadır. Bu riskin temelinde temiz su kaynaklarının olmaması, genel olarak arıtılmamış veya kısmen arıtılmış atık su kullanımı, tarımda kanalizasyon suyu veya hayvan gübresi kullanımı, tarımsal kimyasalların uygunsuz kullanımı, gıda denetimine yönelik sistem problemi, muhafaza etme ve işleme konularında altyapı eksikliği gibi parametreler yer almaktadır (Way, 2014). Gelişmiş ülkelerde ise bu risk hijyene yönelik altyapı ve uygulamalardaki gelişmelerden dolayı çok daha az seviyededir (Islam vd., 2020: 43).

Gelişmemiş veya gelişmekte olan ve özellikle sıcak iklimin hâkim olduğu ülkelerde çok sayıda insan temiz su ve tualete erişim konusunda sorun yaşamaktadır. Ayrıca bu ortamlarda altyapı sorunlarından dolayı çevreye dışkı kontaminasyonu olurken, dışkıları

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

sinek ve böceklere de daha erişilebilir bir ortam sunmaktadır. Bu bölgelerde güvenli suyun olmaması kirlenmiş su ile hazırlanan yiyecek ve içeceklerin kirlenmesine neden olurken; yetersiz su temini el, yüzey, mutfak ekipmanları ile meyve ve sebze gibi yiyeceklerin temizliğinde sorunlara sebebiyet vermektedir. Tüm bunların yanında suyun kıt olduğu coğrafyalarda el yıkama sosyal bir norm olarak kabul görmemekte ve suyun bu noktalarda kullanımı ekstra bir masraf olarak da değerlendirilmektedir. Bundan dolayı da yiyecek ve içecek hazırlama alanlarında vazgeçilmez olan el hijyeni için el yıkama istasyonları bulunmamaktadır. Ayrıca gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki destinasyonlarda yetersiz elektrik kapasitesi, hem elektriklerin sık sık kesilmesine neden olur hem de gıda muhafaza yöntemi olarak kullanılan soğutma sistemlerinin sağlıklı bir şekilde çalışmasına engel olmaktadır (Connor, 2020).

Gıda kaynaklı hastalıklara neden olan mikroorganizmaların gıda üretiminin herhangi bir aşamasında yiyecek ve içeceklere geçtiği bilinen bir gerçektir. Yüksek risk oluşturan gıdaların yanlış işlenmesi, uygunsuz koşullarda muhafaza edilmesi, uzun süre bekletilmesi ile temiz olmayan ekipman ve yüzeylerle temas etmesi gibi uygulamalar neticesinde gıdalar kontamine olmakta ve hastalık riskinin artmasına neden olmaktadır. Gıda kaynaklı hastalıklara büyük ölçüde hijyenik olmayan uygulamalar neden olurken, sokak gıdalarının satış alanları ile yerel restoranlar genellikle gıda kaynaklı hastalıkların meydana geldiği ortak alanlar olarak gösterilmektedir. Dünyada gıda güvenliğiyle ilgili koşullar farklılık gösterirken, uluslararası seyahatler artık çok daha fazla insan tarafından daha geniş coğrafyaya yayılmış ve çok daha hızlı bir şekilde devam etmektedir (Poumerol ve Wilder-Smith, 2012). Gezginler bilmedikleri ortamlarda çeşitli sağlık risklerine maruz kalmakta ve bu süreçte gıda kaynaklı riskler, genel riskin içinde oldukça büyük paya sahiptir (Connor, 2020).

Gezginler tarafından seyahatleri boyunca en yaygın bildirilen hastalıklardan bir tanesi gezgin ishalidir. Gezgin ishali, fekal oral yolla bulaşan ve seyahatle ilgili en yaygın görülen hastalıktır. Bu hastalık zararlı bakterilerin, virüslerin, protozoa ve güvenli olmayan yiyecek ve suda bulunan toksinlerin alınmasından kaynaklanan gastrointestinal enfeksiyonları kapsamaktadır (Ericsson, 2017: 112; Giddings, Stevens ve Leung, 2016: 317). Gezgin ishallerinde sorumlu olarak ön plana çıkan patojen mikroorganizmalar özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki ishallerde hastalık vakalarının %50 ile %80'inde sorumlu olmaktadır. Ancak gelişmiş bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde ishallerde hastalık vakalarının sadece %5'inden azında patojen mikroorganizmalar ile karşı karşıya kalınmaktadır (Jiang, Butzler, ve Lowe, 2003: 10). Gezgin ishalinin en sık tanımlanan viral nedenleri arasında ise norovirüs ve rotavirüs yer almaktadır. Norovirüs, çoğunlukla yolcu gemilerinde veya tatil beldelerinde görülen ishal salgınlarıyla ilişkilendirilmektedir. Parazitler ise patojenler veya virüslere göre gezgin ishallerinin daha az yaygın nedenleri arasında gösterilmektedir (Hill ve Ryan, 2008).

Gezgin ishalinin genel etkisi, temizlik ve hijyendeki gelişmeler ile teknolojik ilerlemelere bağlı olarak zaman içerisinde azalmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen iki haftalık bir seyahat sırasında varış noktasına ve seyahat mevsimine bağlı olarak gezginlerin %30-70'ini etkileyen yaygın bir hastalık olmaya devam etmektedir (Connor, 2020). Gezgin ishali genellikle seyahatin ilk haftasında ortaya çıkar, ancak eve döndükten 7-10 gün sonra bile görülmesi olasıdır. Vakaların %8-15'i yaklaşık 7 gün sürerken, %2'si ise aylarca sürebilmektedir (Kathirvel, 2017: 404). Bu doğrultuda da çeşitli araştırma grupları

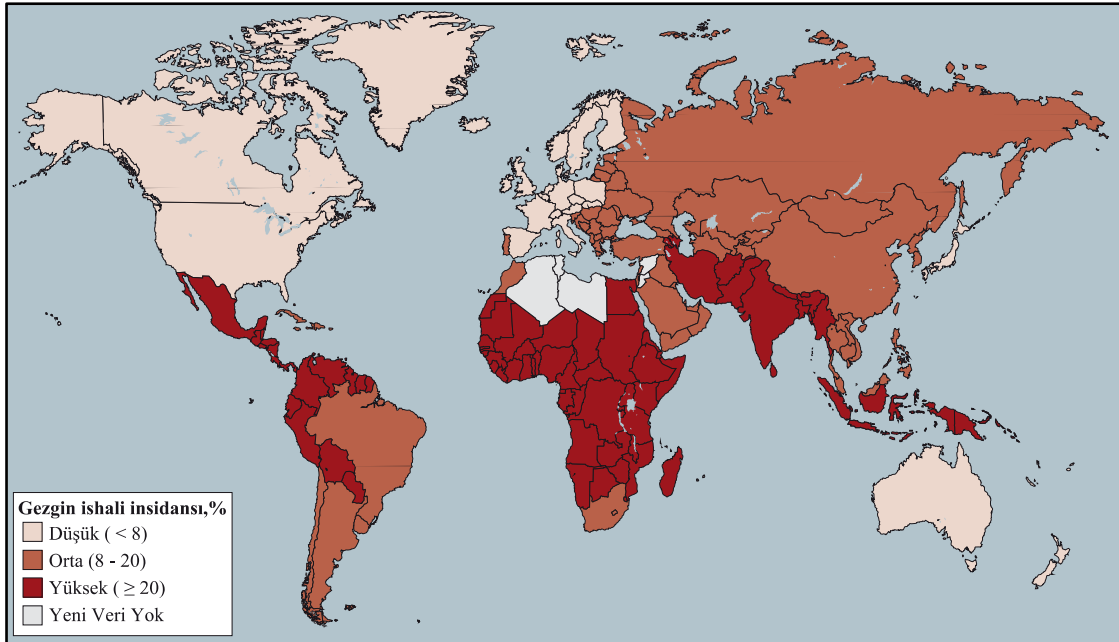

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

tarafından farklı bölgelerde turistlere ve özellikle gezginlere yönelik ishalin insidansı, nedenselliği ve etkisi belirlenmeye çalışılmıştır (Boulware, 2004; Meyer, Costantino ve Spano, 2017; Piyaphanee vd., 2011; Schindler vd., 2015; von Sonnenburg vd., 2000). Gezgin ishalinin özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere yapılan seyahatlerde milyonlarca kişiyi etkilediği bildirilmektedir (Leung vd., 2019: 38).

Gezgin ishali genellikle yüksek gelirli ülkelere düşük ve orta gelirli ülkelere seyahat eden bireylerin maruz kaldığı bir hastalık olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda dünyada seyahat edilen bölgeler gezgin ishali için yüksek, orta ve düşük riskli (Şekil 1) olarak ayrılmaktadır (Ericsson, 2017: 112; Steffen, Hill ve DuPont, 2015: 72). Gezgin ishali geliştirme riski, her 2 haftalık konaklama başına hastalığın görülme sıklığı %20 veya daha yüksek olduğunda yüksek kabul edilmektedir. İnsidans oranları %8 ile %20 arasında olduğunda orta riskli ve %8'den az olduğunda düşük riskli olarak tanımlanır (Steffen vd., 2015: 72-73). Şekil 1'e bakıldığında gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye orta riskli bölgeye girmektedir.

Şekil 1. Gezgin ishali için dünya çapında riskli bölgeler haritası (Kaynak: Steffen vd., 2015: 73).

1.2.Sırt Çantalı Gezginler ve Gıda Güvenliği

Sırt çantalı seyahatleri kavramsallaştıran ilk çalışmalar, 1970'lere kadar uzanmaktadır. Turist tipolojisi üzerine önemli çalışmalara sahip olan Cohen (1972, 1973), kurumsallaşmış turizm ve turistler (kâşifler, gezginler, bireysel kitle turistleri ve organize kitle turistleri) arasında ayırım yapmıştır. Sırt çantalı gezgin teriminin ortaya çıkışı ise sırt çantasıyla seyahatin sosyo-kültürel bir fenomen olarak ortaya çıkmasıyla önemli hale gelmiştir (Pearce, 1990).

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantalıların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

Sırt çantalı seyahatin iç dinamikleri ve kültürü üzerine yapılan araştırmaların ötesinde, sırt çantasıyla seyahatin sosyo-ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini analiz eden bir literatür de mevcuttur (Bui, Wilkins ve Lee, 2014). Sırt çantalı gezgin terimi, ucuz seyahat eden gezginlerden önce geliştirilmiştir (Riley, 1988). Sosyal bir tanım oluştururken sırt çantalı gezginlerin özellikleri Pearce (1990) tarafından düşük maliyetli/bütçeli konaklama tercihi, diğer gezginlerle tanışma tercihi, bağımsız olarak organize edilmiş ve esnek bir seyahat programı, uzun seyahatler ve resmi olmayan ortama vurgu şeklinde açıklanmıştır.

Sırt çantalı seyahatlere ilişkin çalışmalar, sosyo-antropolojik temelli ve pazarlama ile turizm temelli yaklaşımlar arasında farklılık göstermiştir (Richards ve Wilson, 2004). Antropolojik araştırmalar, sırt çantalı seyahati anlamaya çalışmanın yanında (Bell, 2002; Binder, 2004; Noy, 2004), hareketliliği (Hannam ve Diekmann, 2010) veya aşırı davranışları (Jayne vd., 2012) da anlamaya çalışmıştır. Öte yandan, turizm ve pazarlama temelli araştırmalar, bu seyahat tarzının yönetilmesinde yer alan ekonomik kazanımları, destinasyonları, ürün tasarımlarını ve operasyonel konuları vurgulamışlardır (Wilson, J., Richards ve MacDonnell, 2007). Bu çalışmalar, yetersiz teorik temellere sahip olmaları ve ayrıca sırt çantalı gezginlerin homojen bir grubu temsil ettiği varsayımı nedeniyle eleştirilere de maruz kalmıştır (Wilson ve Richards, 2007).

Sırt çantalılar, politik ve sosyal gerilimler nedeniyle kendi toplumlarının çeşitli yönlerini eleştirirler (Cohen, 2003; Noy ve Cohen, 2005; Uriely, Yonay ve Simchai, 2002) ve seyahat ederken yaşamlarını yeniden inşa etmenin yolunu ararlar (Anterby-Yemini vd., 2005; Maoz, 2007). Bu nedenle sırt çantalı seyahatler artık turizm sektörünün önemli bir parçası olmakta ve tüm dünyada hızla yayılmaktadır.

Gezginleri karakterize eden özellikler, sadece onları bir grup gezgin olarak ayırt etmeye değil, aynı zamanda onları diğer turistlerden ayırmaya da hizmet eder (Welk, 2004). Sırt çantalı seyahat fikrinde, bir seyahatte birden fazla destinasyonu ziyaret etme eğilimi, konaklamayı etkileyen bütçe odaklı seyahat ve seyahatin bireysel olarak planlanmış doğası vurgulanmaktadır (Loker-Murphy ve Perce, 1995). Sırt çantalı gezgin turizmi ise destinasyonların uzun vadeli keşfini, yerel ulaşım ve esnek bir güzergahı, düşük bütçeli konaklama, yeme-içme ve diğer hizmetleri, macera ve kültürel keşif söylemlerini içeren bir turizm biçimi olarak nitelendirilmektedir (Ateljevic ve Doorne; 2004, Falconer, 2013).

Sırt çantasıyla seyahat genellikle farklılaşmamış bir fenomen olarak kabul edilmiştir. Bu fenomen içerisinde sırt çantalı gezginler ise çeşitli ve çok yönlü görünmekte, kırsal alanlardan şehir merkezine kadar dünyanın her yerinde bulunmaktadır. Gezginler çeşitli sosyal etkinliklere ve eğlence etkinliklerine katılırken; gezginlerin motivasyonları, ulusal ve kültürel arka planı, yaşı, cinsiyeti ve sınıfı benzer değildir (Madhusankha, Ranaweera, ve Idroos, 2020). Örneğin; daha uygun seyahat etmek için ortaya çıkan gezginler, sırt çantalı gezgin konseptiyle seyahat etmeye teşvik edilmektedir (Sixaba, 2013).

Sırt çantalı gezginlerin motivasyonları, beklentileri ve deneyimleri ile neyi, nerede ve nasıl yedikleri hareketlilik biçimleri tarafından önemli ölçüde şekillenmektedir. Sırt çantalı gezginler zaman ve para olarak ne kadar harcamak istediklerine, yiyecek ve içeceklerini önceden hazırlamak isteyip istememelerine göre seyahat esnasında farklı şekillerde ürünlerle beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Bu doğrultuda evde hazırlanmış ve seyahatte taşınabilecek dayanıklı yiyecek ve içecekleri, hazır satın alınabilecek gıda ürünlerini ve

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

kurutulmuş ürünleri kullanırlar (Fleming, 1986: 8). Tercihlerini yaparken de ürünlerin kolay hazırlanması, muhafaza edilebilmesi, rahatlıkla taşınması ile besleyici ve lezzetli olması gibi özellikleri ön planda tutmaktadırlar. Gezinler, ön plana çıkan özellikler çerçevesinde gıda ürünleri içerisinde konserve ürünleri, kurutulmuş ve özellikle dondurarak kurutulmuş ürünleri tercih etmektedirler.

Turizmde kilit çekici unsur olan yiyecek ve içeceklerin sırt çantalı gezginler tarafından nasıl tercih edildiğine bakıldığında, maceraperest olarak ya da olmayarak her iki eğilimi de bünyesinde barındırdıkları ve seyahat zamansallığının da önemli bir parametre olduğu savunulmaktadır (Falconer, 2013: 33). Gezinler için yemek zamanları yoldayken günlük yaşamlarına genellikle yapı ve ritim sağlar, ancak gezginlerin yemeğe verdiği duygusal tepkilerde bir değişim süreci olduğu görülmektedir. Ayrıca bazı zamanlarda hastalık, sindirim problemi veya şiddetli açlık gibi birtakım gerçekler de gezginlerin tercihini şekillendirmektedir (Falconer, 2013: 33). Genel olarak seyahat esnasında hastalığa ve dolayısıyla sağlık risklerine karşı tüm gezginlerin hazırlıklı, korunmalı ve proaktif olması zorunludur.

Çeşitli kurum ve kuruluşlar ise gezginlerin güvenliği için önemli riskler oluşturan anlık durumlar hakkında bilgiler vermekte ve uyarılar yapmaktadır. Özellikle seyahate yönelik kliniklerde gezginlere gıda ve su hijyeni konusunda bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ancak tüm bu çabalara rağmen hijyen ve sanitasyon açısından sıkıntılı bölgelere seyahat edenlerin çoğu hala daha yüksek riske maruz kalmaktadır. Çünkü özellikle yüksek riskli bölgelere seyahat eden gezginler yerel restoran veya sokak satıcılarında hijyen ve sanitasyon gibi gıda güvenliğini sağlayan faktörleri ya da o bölgeye veya ülkeye özgü gıda güvence sistemini kontrol altında tutamıyorlar. Farklı araştırmacılar tarafından da gıda kaynaklı hastalıklar ile yolcu ishallerinin çok faktörlü olabileceği ve yolcuların kontrolünde olmayan risklerle ilişkili olabileceği bildirilmektedir (Boulware, 2004; Rodrigues, Fernandes ve Santoro-Lopes, 2018).

Seyahat sırasında meydana gelebilecek herhangi bir zehirlenme veya hastalığa yönelik tedbirler ile uyulması gereken talimatlar ilgili otoriteler tarafından da gezginlere iletmeye çalışılmaktadır. Örneğin, ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi (CDC-Centers for Disease Control and Prevention) gezginlerin sağlığı için riski azaltabilecek çeşitli yaklaşımları ve en güncel sağlık yönergeleri ile bilgileri gezginler için düzenlemektedir. Bu bilgilerin yazılı olarak sunulduğu uluslararası seyahat için rehber niteliğinde olan *Sarı Kitap (Yellow Book)* iki yılda bir yayınlanarak uluslararası gezginler ve onlara bakan sağlık çalışanları için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Seyahat tıbbi uzmanları tarafından oluşturulan kaynakta güncel seyahat sağlığı yönergeleri kapsamında seyahat öncesi bilgilendirmeler, gezginin karşılaşabileceği çeşitli tehlikeler ve sağlık riskleri, dikkat edilmesi gereken konular, seyahat türleri ve güzergahları kapsamında özel sağlık tavsiyeleri yer almaktadır. Bu kapsamda güvenli gıdaya erişim konusunda da bilgilendirme ve yönlendirme yapılmaktadır.

Öncelikle verilen talimatlar ile gezginlerin davranışları değiştirilmeye çalışılarak riskten kaçınılması planlanmaktadır. Kurum, gıda riskine karşı tavsiyelerde bulunurken temizle, ayır, pişir, doğru ısıda sakla ile temiz su ve temiz malzeme kullanımına işaret eden yaklaşımlara dikkat çekmektedir. Örneğin gezginlerin pişmiş ve sıcak servis edilen

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

yiyecekleri, kuru ve paketlenmiş gıdaları, pastörize edilmiş ürünleri yemeleri; ambalajlanmış ve dolayısıyla gıda güvenliği konusunda bir sistem kapsamında üretilmiş içecekler ile sıcak içecekleri içmeleri tavsiye edilmektedir. Gezgincilere yiyecek ve içeceklerine dışarıdan açıkta bulunan sos, süt, krema, buz, çesni gibi çeşitli ilaveleri yapmaması veya bu konuda dikkat etmesi gerektiği de özellikle vurgulanmaktadır. Kaynakta; çiğ ve kesilmiş meyve ve sebzeler, çiğ ürünlerden yapılmış sos, salata ve sular, sokak yemekleri ile yarasa, maymun, kemirgen gibi tipik yenmeyen hayvanlardan yapılan yiyeceklerin riskli olduğu özellikle belirtilmektedir (CDC, 2021).

Turistlere yönelik bu sağlık riskleri doğrultusunda WHO, turistleri ve tur operatörlerini özellikle yüksek sağlık riski taşıyan ülkelerdeki destinasyonlara seyahat ederken sağlık riskleri bağlamında bilgilendirmekte ve uyarılmaktadır. WHO maruz kalınan bu riskleri değerlendirirken ulaşım şekli, destinasyon, seyahatin süresi ve mevsimi, seyahat amacı, konaklama ve gıda hijyeni standartları, yolcunun davranışı ve yolcunun temel sağlığı olmak üzere yedi ana faktöre odaklanılmaktadır (Poumerol ve Wilder-Smith, 2012). Örneğin turistlerin ya da gezginlerin ulaşım şekline göre risk değerlendirildiğinde gıda güvenliğinin sağlanması karayolları ve demiryollarında daha zayıf düzeydeyken, deniz yolları ve hava yollarında çok daha iyi düzeyde olduğu rapor edilmektedir (Kathirvel, 2017: 406-407).

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, belirli bir destinasyonda seyahat ederken ve konaklarken, var olan sağlık kaynaklı risklerin turistlerin risk algısını şekillendirmesi ve sonuç olarak destinasyon seçimi ve seyahat davranışını yönlendirmesi şaşırtıcı değildir. Farklı araştırma grupları seyahat etmeyi planlayan turistlerin sağlık riski algısına odaklanırken bu çerçevede riski şekillendiren faktörlerden biri olan gıda güvenliğini de değerlendirmektedirler (Choi, Lee ve Ok, 2013; Jonas vd., 2011; Maclaurin, 2004; Yeung ve Yee, 2019; Yiamjanya ve Wongleedee, 2013). Ancak görece az sayıda araştırmacı tarafından gıda güvenliği riski algısı turizmde ana araştırma odağı olarak çalışılmaktadır.

Gezginler ve turistlerin yiyecek ve içecek tercihleri kapsamında; yerel kültürü yansıtan, farklı lezzetler olarak dikkat çeken ve ekonomik açıdan avantajlı sokak lezzetleri özellikle dikkat çekmektedir (Malhotra, 2016). Sokak satıcıları ve sundukları çeşitli yiyecek ve içecekler kültürel ikon olarak düşünülmekte ve turistik ürünler olarak değerlendirilmektedir (Choi vd., 2013). Gıda güvenliği özelinde değerlendirdiğinde sokak gıdaları gıda sektörünün örgütlenmemiş ve gıda güvenliği konusunda en zayıf halkasıdır. Çünkü sokak gıdalarının satıldığı alanlarda gıda güvenliği yönetim sistemini uygulamaya yönelik birtakım eksiklikler ve sınırlamalar vardır. Bu durumlar çeşitli destinasyonlarda ilgili kurumların buldukları coğrafyadaki gıda güvenliğini etkili olarak yönetmesi ve denetlemesine de büyük zorluklar çıkarmaktadır. Sokak gıdaları tüketiciler özelinde değerlendirildiğinde; tüketiciler sokak gıdalarına yönelik risk algısında hijyeni kritik bir belirleyici olarak görmektedirler. Choi vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada, sokak yemeği müşterilerinin hijyenik olmayan mutfak eşyaları, kötü koşullarda el yıkama, uygun olmayan gıda saklama koşulları, taze olmayan malzemeler ve yetersiz su temini konularında endişeli olduğu tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, gezginler için sadece sokak gıdaları risk taşımamaktadır. Sağlık güvenliği kayıtları zayıf olan ve hijyen uygulamalarında sıkıntı olan destinasyonlara ya da güzergahlara yapılan seyahatlerdeki farklı gıda uygulamaları ve koşulları da birçok gezgin için risk oluşturmaktadır. Örneğin yapılan bazı araştırmalarda, oteller ve yolcu gemilerinde

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

yüksek gezgin ishali insidanslarının olduğu ve dolayısıyla beklenen hijyen kalitesinin elde edilemediği gösterilmiştir (Cartwright, 2003; Launders vd., 2014). Tüm yiyecek ve içeceklerin sunulduğu bu gibi paket tatillerde kurum ve kuruluşların verdiği tavsiyelerin takip edilmesi oldukça zor olmakta ve bu noktada gidilen ülkenin hijyen düzeyi ve gıda güvenliğine dair uygulanan mevzuatın içeriği önem arz etmektedir.

Gezgin ishaline yönelik yapılan çalışmaların birinde (Piyaphanee vd., 2011) araştırmacılar, Güneydoğu Asya'daki sırt çantalı gezginler arasında gezgin ishalinin görülme sıklığı ve etkisini belirlemek istemiş ve aynı zamanda yolcuların ishal riskine karşı tutum ve uygulamalarını da değerlendirmiştir. Bu çalışmada; sırt çantalı gezginlerin %90'ı seyahat ederken ishal riskini algılasa da yaptıkları uygulamaların ideal olmaktan uzak olduğu bildirilmiştir. Gezginlerin %95,7'si sokak satıcılarından yiyecek satın almış, %92,5'i buz katılan dolayısıyla riskli içecekler içmiş, %27,5'i musluk suyu içmiş ve %34,6'sı önceki öğünden kalan yiyecekleri yemiştir. Gelişmekte olan ülkelere seyahat etmeyi planlayan turistlerin sağlık riski algısına odaklanılan başka bir çalışmada ise gıda güvenliği ile ilgili olarak seyahat amacının algılanan sağlık riski seviyeleri arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada arkadaş ve akraba ziyareti için seyahat edenler ile dini bağlılıklarının bir sonucu olarak Koşer gibi özel diyet uygulayanlar arasında gıda güvenliği ile ilgili olarak daha düşük seviyede endişe olduğu bildirilmiştir (Jonas vd., 2011: 95).

2. Turizmde Korunma Motivasyonu Kuramı ve Gıda Güvenliği

İlk olarak Rogers (1975) tarafından önerilen korunma motivasyonu kuramı, korku çekiciliği ve tutum değişikliği arasındaki boşluğu incelemek için geliştirilmiştir (Milne vd., 2000: 107). Böylece bireylerin tehditlere veya tehlikeli durumlara yanıt verme motivasyonları açıklanmakta ve davranış üzerindeki nedensel etki ile ortaya çıkan başa çıkma motivasyonları belirlenmektedir (Ruan, Kang ve Song, 2020). Kuramda tutum değişikliğinden sorumlu olan ana unsurları anlamak için korku çekiciliğinin bileşenleri değerlendirilmektedir. Temel varsayım ise korku çekiciliğinin her bir bileşeninin belirli bir bilişsel aracılık sürecinden sorumlu olacağı ve bunun da korunma motivasyonu ile sonuçlanacağıdır. KMK, *tehdit değerlendirme (threat appraisal)* ve *başa çıkma değerlendirme (coping appraisal)* olmak üzere iki bilişsel süreçten oluşmaktadır (Prentice-Dunn ve Rogers, 1986: 154). Kuramda, bireylerin iki bilişsel süreç yoluyla koruyucu önlemler almaya teşvik edildiği savunulmaktadır. KMK'ye göre; tehdit değerlendirme riskin ciddiyetine ve savunmasızlığına odaklanır ve bireylerin tehditleri değerlendirirken kullandıkları bilişsel süreçleri eşleştirmeyi hedeflerken, başa çıkma değerlendirme ise bireyin tehlikeyle başa çıkma ve ondan kaçınma yeteneğini ifade eder (Norman vd., 2015).

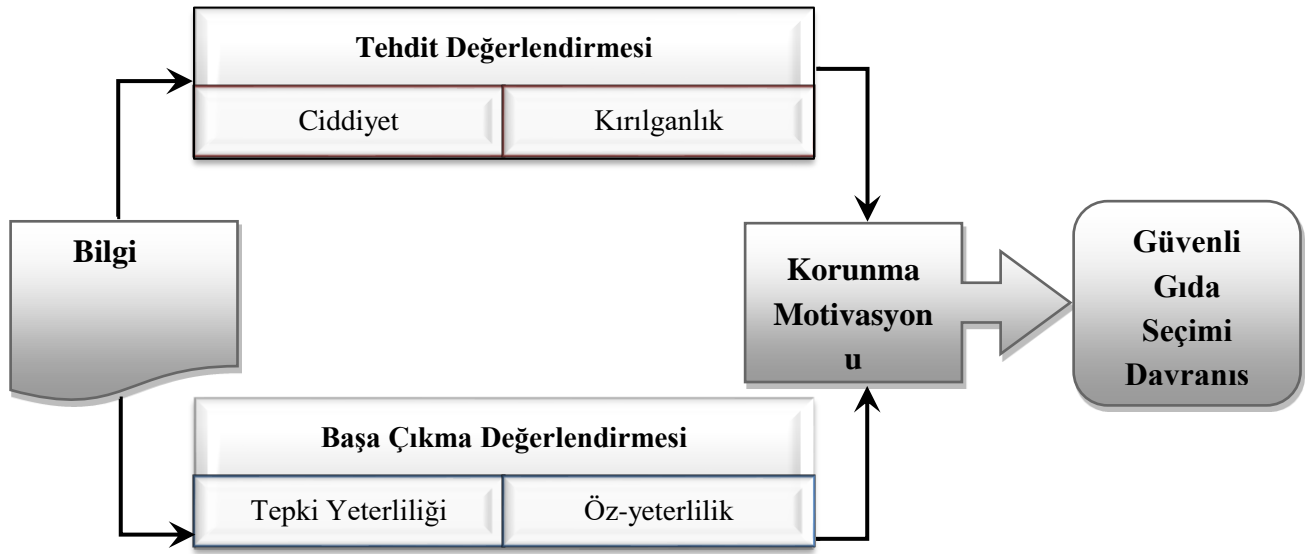
KMK'de, bireyler öncelikle algılanan *ciddiyet (severity)* ve algılanan *kırılgenlik (vulnerability)* açısından riski değerlendirdikleri bir tehdit değerlendirme sürecinden geçerler (Floyd, Prentice-Dunn ve Rogers, 2000: 410). Ciddiyet, bireyin belirli bir eylem veya davranışın sonuçlarını ne kadar ciddi olarak algıladığı olarak tanımlanır. Kırılgenlik ise bireyin bir tehdidin zarar verme olasılığını değerlendirmesi olarak tanımlanır (Rogers 1975). Algılanan ciddiyet ve kırılgenlik, koruyucu davranışta bulunma niyetinin öncülleri olarak görülmektedir. Kurama göre, ciddiyet ve kırılgenliğin yüksek düzeyde algılanması koruyucu davranışa girme niyetinin yüksek olmasına karşılık gelir (Kothe vd., 2019: 413). Tehdit değerlendirmesinden sonra bireyler, *tepki yeterliliği* ve *öz-yeterlik* bileşenlerinden oluşan

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

başa çıkma değerlendirme sürecinden geçerler. Tepki yeterliliği, önerilen bir davranışın bireyin kendisini bir riskten korumadaki etkililiğine ilişkin algıyı temsil etmektedir (Floyd vd., 2000: 411). Öz-yeterlik ise tehdit edici durumdan başarılı bir şekilde kaçınmak için bireyin koruyucu davranışı gerçekleştirme yeteneğine ilişkin algısını temsil eder (Prentice-Dunn ve Rogers, 1986: 155). Korunma motivasyonu kuramının kavramsal çerçevesi Şekil 2’de şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. Korunma motivasyonu kuramından uyarlanan kavramsal çerçeve

Birey bir tehdit ile karşı karşıya kaldığında öncelikle kendisi için bu tehdidin geçerli olduğuna inanması ve tehditle baş edip edemeyeceğini değerlendirmesi gerekir. Sonrasında birey bu tehditle başa çıkabileceğini hissettiğinde koruyucu bir tepki tetiklenir ve önleyici davranış sergiler. KMK'nin tehdit değerlendirme sürecinin, başa çıkma değerlendirme sürecinden önce geldiğini varsaymasının nedeni, bireyin bir riski azaltacak davranışta bulunup bulunmayacağını değerlendirmeden önce bu riski algılaması gerektiğidir (Floyd vd., 2000: 410-411). KMK'ye göre bireyler tehdit edici bir olayla karşı karşıya kaldıklarında, eylemde bulunmamalarının kendileri için bir tehdit oluşturacağına (tehdit değerlendirme) ve koruyucu davranışı gerçekleştirmenin bu tehdidi iyileştireceğine inandıklarında koruyucu davranışta bulunma (baş çıkma değerlendirme) niyetindedirler (Kothe vd., 2019: 413).

KMK, başlangıçta bir korku çekiciliği kuramı olarak geliştirilmiş olmasına rağmen (Rogers 1975), daha sonra öz-yeterlilik yapısının eklenmesiyle genel bir tutum değişikliği modeline dönüşmüştür (Maddux ve Rogers 1983; Rogers, 1983). Bu kapsamda Maddux ve Rogers (1983), öz-yeterliliğin gerçek davranıştan önce gelen davranışsal niyetlerin en güçlü bileşeni olduğunu ifade etmektedirler. Tepki yeterliliği ve öz-yeterlik, bir bireyin etkili koruyucu davranışta bulunma olasılığını artırır. Bu nedenle, başa çıkma değerlendirme ya uyumlu bir yanıtla ya da uyumsuz bir yanıtla sonuçlanır (Ireland, 2011). *Uyumsal (adaptive) başa çıkma*, normalde insanların ilgili koruyucu davranışlara katılımına yol açan, bir kez değerlendirildikten sonra riski ortadan kaldıran veya önleyen tepkilerdir. *Uyumsuz*

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

(maladaptive) başa çıkma ise genellikle bireylerin kararlarına karşılık gelen sağlığı koruyucu davranışları engellemesine ve bireyi tehdit edici bir pozisyona sokmasına neden olur (Floyd vd., 2000; Harris vd., 2020).

KMK, risk içeren herhangi bir bağlama uygulanabilecek kadar kapsamlı olup özellikle sağlık davranışı alanındaki en belirgin modellerden biridir (Weinstein, 1993). Model insanların neden sağlıklarını koruyucu davranışlar sergilediğini değerlendirirken (Wang vd., 2019), riskli durumlar karşısında da tutum ve davranış değişikliğinin nedenini anlamak için bir çerçeve sunar (Floyd vd., 2000). KMK, tüketicilerin gıda riskleri karşısındaki niyet ve davranışlarını tahmin etmek için de kullanılmaktadır. Böylece kuram bireyler, gruplar ve kurumlar arasında etkileşimli bilgi ve görüş alışverişini temsil eden risk iletişimi ile gıda riskleri karşısında sunulan koruyucu önlemleri beslemektedir (Zhu vd., 2022). Bir turistin gıda riskleri karşısındaki korunma motivasyonu davranışları, tehdidi etkili bir şekilde azaltabildiğinde ve başarılı uyumsal davranışlarda bulunma beklentilerini artırdığında muhtemelen artacaktır. Gezginin gıda riski karşısındaki korunma motivasyonunu oluşturan koruyucu önlemleri, gıda maddelerinin tüketimi sırasında riskli tercihlerden ve davranışlardan kaçınmak ile gıda tüketimi ve gıda kaynaklı hastalıklar hakkında ilgili kurum ve uzmanlarla iletişim kurmak ve tavsiye almak olabilir. Gıda güvenliği risk çerçevesinde değerlendirildiğinde, sosyal söylemler ve normlar hem tehdit değerlendirmesini hem de başa çıkma değerlendirmesini etkilemektedir. Kişinin bilgi, sosyal ağlar ve kurumsal destek gibi çeşitli kaynaklara erişimi ise başa çıkma değerlendirmesine yön verir (Chen, 2016).

KMK'nin turizm ve seyahat özelinde uygulandığı çalışmalarda; turistlerin algıladığı risk unsuru (DeFranco ve Morosan, 2017; Law, 2006; Schroeder vd., 2013; Slevitch ve Sharma, 2008; Sönmez ve Graefe, 1998; Wang vd., 2019) ve turistlerin koruyucu davranışsal niyetlerinin tahmin edilmesi ve açıklanması (Fisher vd. 2018; Horng vd., 2014; Schroeder ve Pennington-Gray, 2016; Ruan vd., 2020; Wang vd., 2019) üzerinde durulmuştur. KMK'nin gıda güvenliğine yönelik çalışmalarında ise gıda güvenliği ihlaline karşı tüketicilerin tepkisi (Choi, Nelson ve Almanza, 2019; Harris, Ali ve Ryu, 2018; Harris vd., 2020), güvenli gıda seçimine yönelik davranışsal niyetin ortaya koyulması (Chen, 2016; Soon vd. 2022; Zhu vd. 2022) ve gıda hizmetlerindeki çalışanların gıda güvenliği tehditlerine nasıl tepki verdiği (Harris, Taylor ve DiPietro, 2021) farklı koşullar ve farklı parametreler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. KMK ile kontamine ve sağlıksız gıda uygulamalarının oluşturduğu risklerin tüketici ve çalışanlar tarafından farklı algılandığı bilinmektedir. Bireyler ve/veya kurumlar ortaya çıkan gıda risklerini tehdit değerlendirmesine dayalı olarak algılar ve başa çıkma değerlendirmesiyle yöneterek ortaya çıkan riski azaltmak için davranışını ve/veya uygulamalarını değiştirir (Chen, 2016; Harris vd., 2020; Harris vd., 2021). Çalışmaların bulgularına göre insanlar, riskten korunma etkililiğini algıladıklarında ve öz-yeterlik duygusuna sahip olduklarında belirli bir koruyucu davranışı gerçekleştirme motive oldukları sonucu elde edilmiştir.

Chen (2016) tarafından Tayvan'da halkın güvenli gıda seçimlerine yönelik olarak davranışsal niyetlerinin KMK modeli tarafından tahmin etme gücünün incelendiği çalışmada, gıda güvenliği skandallarına karışan gıda sağlayıcılarının ürün güvenliği sorumluluğunu algılaması, halkın güvenli gıda seçimlerine ilişkin davranışsal niyetlerini etkilediği ve korunma motivasyonunun önemli bir göstergesi olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre bir kişinin gıda güvenliği sorunlarını azaltmaya yönelik korunma

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantalıların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

motivasyonu, gıda güvenliği skandallarına karşı algılanan savunmasızlığa atfediliyorsa güvenli gıda seçimine ilişkin davranışsal niyetleri daha açıklanabilir olacaktır. Bununla birlikte, bir kişinin gıda güvenliği problemlerini azaltmak için korunma motivasyonu, ek olarak algılanan öz-yeterliliğine ve yiyecek ve içecek sağlayıcılarının algılanan gıda güvenliği sorumluluğuna atfedilirse, güvenli gıda seçimi davranışsal niyetleri daha az açıklanabilir olacaktır. Ayrıca bu çalışmada bir kişinin gıda güvenliği sorunlarıyla başa çıkması korunma motivasyonunda algılanan öz-yeterlilik ile artırılır sonucu elde edilmiştir. Buradan yola çıkarak ilgili makamların insanları güvenli gıdaları nasıl ayırt edecekleri ve seçecekleri konusunda eğitmesiyle başarılı olabilecekleri işaret edilmiştir (Chen, 2016).

Çalışanların güvenli gıda işleme davranışı ve bu davranışların tüketicilerin seçimleri üzerindeki etkisine yönelik olarak KMK'nin kullanıldığı çalışmalar da bulunmaktadır (Choi vd., 2019; Mullan vd., 2016). Örneğin denetim raporlarının tüketicilerin restoran seçim davranışları üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmada iyi gıda güvenliği uygulamalarına sahip restoranlarla yemek yemeye yönelik davranışsal niyet arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modeldeki her bir değişkenin tüketici davranışlarının uygun açıklamalarını sağladığı ve tüketicilerin restoran seçerken seçimlerini tahmin etmede etkin bir araç olarak kullanılabileceği bildirilmiştir (Choi vd., 2019). Tüm bunların haricinde KMK ile, tüketicilerin organik gıda (Pang, Tan ve Lau, 2021; Scarpa ve Thiene, 2011) ve fonksiyonel gıda (Cox, Koster ve Russell, 2004; Park vd., 2011) satın alma niyetini etkileyen faktörler farklı araştırma grupları tarafından belirlenmeye çalışılmıştır. Organik gıda tüketicileri, tehdidin kırılabilirliği ve sonuçları hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarından organik gıdaya karşı olumlu tutuma sahip olma olasılıklarının yüksek olduğu bildirilmiştir (Pang vd., 2021: 1).

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanların gıda tehlikelerine yönelik kendini koruma davranışları ve buna bağlı tutumları psikolojik olarak belirlenmiş risk algıları tarafından yönlendirilmektedir (Miles vd., 2004). Bu durumda insanların tehlikeleri nasıl algıladığının, nelerden endişe duyduğunun ve sıklıkla hangi tehlikelere nasıl maruz kaldığının tam olarak anlaşılması gerekmektedir. KMK, bireylerin gıda riskleri karşısındaki niyet ve davranışlarını tahmin etmek, risk iletişim süreci ile kurum ve kuruluşların gıda riskleri karşısında sunduğu koruyucu önlemleri beslemek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda sırt çantalı gezginlerin maruz kaldığı gıda risklerinin değerlendirilmesi için de kullanılabileceği öngörülebilmektedir. Kuram ve çalışmalardan çıkan sonuçlarla bu çalışmada, ciddiye seyahat sırasında gıda güvenliği ile ilgili psikolojik tehdidin düzeyini ifade etmektedir. Öte yandan kırılabilirlik, sırt çantalı gezginin seyahat sırasında gıdayla ilgili sorunlara maruz kalma ve olası gıda kaynaklı hastalıklardan etkilenme düzeyini (ishal, kusma, mide bulantısı, ölüm vb.) ifade etmektedir. Dolayısıyla gezginler sonuçların hangi düzeyde olduğu (ciddiyet) ve olayın meydana gelme olasılığının (kırılabilirlik) yüksek olduğunu algıladığında kişisel tehdit hissedecek ve korunma motivasyonu artacaktır.

Gezginler gıda güvenliğini etkileyen tehlikelere karşı, öz-yeterliliğini geliştirerek başarılı uyumsal davranışlarda bulunabilirler. Uluslararası kurum ve kuruluşlar ise afiş, broşür, kitap, internet siteleri vb. kitle iletişim araçlarıyla risk iletişimini sağlayarak, gıda güvenliği konusunda bilinç oluşturarak, tavsiyelerde bulunarak ve uyarılar yaparak gezginin tehdit

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

değerlendirmesi yapabilmesini ve tepki yeterliliğini geliştirmesini sağlayabilirler. Böylece gezginlerin davranışları değiştirilmeye çalışılmakta ve etkili koruyucu davranışta bulunma olasılığını arttırılarak kendilerini olası riskten korumaları sağlanmaktadır. Sırt çantalı gezginlerin özellikle ziyaret ettiği bölgelerdeki ilgili otoriteler korunma motivasyonu kuramını kullanarak ve paydaşlarla iş birliği yaparak gıda riski iletişimindeki olası risklerin tanınması ve sakınılması için adımlar atabilir.

Gıda güvenliği kavramı turizmin paydaşları tarafından farklı anlamlar ve yükümlülükler taşıdığı için gıda risklerinin gezginler, yiyecek-içecek satıcıları, yerel yöneticiler, turizm yöneticileri bağlamında ayrı olarak değerlendirilmesi ve korunma motivasyonu ile sonuçlanması için araştırmaların yapılması gerekmektedir. Özellikle sırt çantalı gezginlerin koruyucu davranışları ile tehdit ve başa çıkma değerlendirmelerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için derinlemesine görüşmeler veya odak grup tartışması gibi nitel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Anterby-Yemini, L., K. Bazini, I. Gerstein, Kling, G. (2005). Traveling cultures: Israeli backpackers, deterritorialization, and reconstruction of home. In C. Noy, E. Cohen (Eds.) *Israeli Backpackers and Their Society: A View from Afar* (pp. 89–108). Albany, NY: State University of New York Press.
- Ateljevic, I., & Doorne, S. (2004). Theoretical encounters: A review of backpacker literature. In G. Richards, J. Wilson (Eds.) *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice* (pp. 60-76). Clevedon: Channel View Publications.
- Bell, C. (2002). The big “OE” young New Zealand travellers as secular pilgrims. *Tourist Studies*, 2(2), 143–58. doi: 10.1177/146879702761936635
- Binder, J. (2004). The whole point of backpacking: Anthropological perspectives on the characteristics of backpacking. In G. Richards, J. Wilson (Eds.) *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice* (pp. 92–108). Clevedon: Channel View Publications.
- Boccia, D., Tozzi, A. E., Cotter, B., Rizzo, C., Russo, T., Buttinelli, G., ... & Ruggeri, F. M. (2002). Waterborne outbreak of Norwalk-like virus gastroenteritis at a tourist resort, Italy. *Emerging Infectious Diseases*, 8(6), 563. doi: 10.3201/eid0806.010371
- Boulware, D. R. (2004). Influence of hygiene on gastrointestinal illness among wilderness backpackers. *Journal of Travel Medicine*, 11(1), 27-33. doi: 10.2310/7060.2004.13621
- Bui, H. T., Wilkins, H., & Lee, Y. S. (2014). Liminal experience of East Asian backpackers. *Tourist Studies*, 14(2), 126-143. doi: 10.1177/1468797614532179
- Cartwright, R. Y. (2003). Food and waterborne infections associated with package holidays. *Journal of Applied Microbiology*, 94(s1), 12–24. doi: 10.1046/j.1365-2672.94.s1.2.x
- CDC, 2021. Choose Safe Food and Drinks When Traveling. Available from: <https://wwwnc.cdc.gov/travel/page/food-water-safety> (E.T.: 22.06.2022).
- Chen, M. F. (2016). Extending the protection motivation theory model to predict public safe food choice behavioural intentions in Taiwan. *Food Control*, 68, 145-152. doi: 10.1016/j.foodcont.2016.03.041

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Choi, J., Lee, A., & Ok, C. (2013). The effects of consumers' perceived risk and benefit on attitude and behavioral intention: A study of street food. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30(3), 222–237. doi: 10.1080/10548408.2013.774916
- Choi, J., Nelson, D., & Almanza, B. (2019). Food safety risk for restaurant management: Use of restaurant health inspection report to predict consumers' behavioral intention. *Journal of Risk Research*, 22(11), 1443–1457. doi: 10.1080/13669877.2018.1501590
- Cohen, E. (1972). Toward a sociology of international tourism. *Social Research* 39(1), 164–82.
- Cohen, E. (1973). Nomads from affluence: Notes on the phenomenon of drifter-tourism. *International Journal of Comparative Sociology*, 14, 89–103.
- Cohen, E. (2003). Backpacking: Diversity and change. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 1(2), 43–59. doi: 10.1080/14766820308668162
- Connor, B. A. (2020). Travelers' Diarrhea. Available from: <https://wwwnc.cdc.gov/travel/yellowbook/2020/preparing-international-travelers/travelers-diarrhea> (E.T.: 16.06.2022).
- Cox, D. N., Koster, A., & Russell, C. G. (2004). Predicting intentions to consume functional foods and supplements to offset memory loss using an adaptation of protection motivation theory. *Appetite*, 43(1), 55-64. doi: 10.1016/j.appet.2004.02.003
- DeFranco, A., & Morosan, C. (2017). Coping with the risk of internet connectivity in hotels: Perspectives from American consumers traveling internationally. *Tourism Management*, 61, 380-393. doi: 10.1016/j.tourman.2017.02.022
- Depoortere, E., & Takkinen, J. (2006). Coordinated European actions to prevent and control norovirus outbreaks on cruise ships. *Euro Surveill.* 11(10), E061018.2. doi: 10.2807/esw.11.42.03066-en
- Doménech-Sánchez, A., Juan, C., Pérez, J. L., & Berrocal, C. I. (2011). Unmanageable norovirus outbreak in a single resort located in the Dominican Republic. *Clinical Microbiology and Infection*, 17(6), 952–954. doi:10.1111/j.1469-0691.2010.03411.x
- Domenech-Sanchez, A., Juan, C., Rullan, A. J., Pérez, J. L., & Berrocal, C. I. (2009). Gastroenteritis outbreaks in 2 tourist resorts, Dominican Republic. *Emerging Infectious Diseases*, 15(11), 1877. doi: 10.3201/eid1511.090350
- Ericsson, C. D. (2017). Traveler's Diarrhea: Prevention and Self-Treatment. In C. A. Sanford, E. C. Jong, P. Pottinger, P. (Eds.) *The Travel and Tropical Medicine Manual* (pp. 112-120). China: Elsevier.
- Falconer, E. (2013). Transformations of the backpacking food tourist: Emotions and conflicts. *Tourist Studies*, 13(1), 21-35. doi: 10.1177/146879761347776
- Fang, Y., Huang, H., Li, B., Ruan, F., Li, Z., Huang, W., Wei, Q., & Huang, K. (2022). An outbreak of Salmonella Hvittingfoss infection in a tourist group back from Hong Kong, Southeast China. *Journal of Infection*, 84(4), e28-e30. doi: 10.1016/j.jinf.2022.02.007
- FAO/WHO, 2009. Food Hygiene Basic Texts. Codex Alimentarius Commission. Joint FAO/WHO Food Standards Programme. <https://www.fao.org/3/a1552e/a1552e.pdf> (E.T. 30.06.2022).
- Fisher, J. J., Almanza, B. A., Behnke, C., Nelson, D. C., & Neal, J. (2018). Norovirus on cruise ships: Motivation for handwashing? *International Journal of Hospitality Management*, 75, 10-17. doi: 10.1016/j.ijhm.2018.02.001

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Fleming, J. (1986). *The Well-Fed Backpacker*. New York: Vintage Books.
- Fletcher, S., Boonwaat, L., Moore, T., Chavada, R., & Conaty, S. (2015). Investigating an outbreak of staphylococcal food poisoning among travellers across two Australian states. *Western Pacific Surveillance and Response Journal: WPSAR*, 6(2), 17. doi: 10.5365/WPSAR.2015.6.1.011
- Floyd, D. L., Prentice-Dunn, S., & Rogers, R. W. (2000). A meta-analysis of research on protection motivation theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(2), 407-429. doi: 10.1111/j.1559-1816.2000.tb02323.x
- Foodsafetynews. (2020). Research records rise in global concern about food safety, <https://www.foodsafetynews.com/2020/11/research-records-rise-in-global-concern-about-food-safety/> (E.T.: 16.08.2022).
- Giddings, S. L., Stevens, A. M., & Leung, D. T. (2016). Traveler's diarrhea. *Medical Clinics*, 100(2), 317-330. doi: 10.1016/j.mcna.2015.08.017
- Hannam K., & Diekmann, A. (2010). *Beyond Backpacker Tourism: Mobilities and Experiences, Vol. 21*. Clevedon: Channel View Publications.
- Harris, K. J., Ali, F., & Ryu, K. (2018). Foodborne illness outbreaks in restaurants and patrons' propensity to return. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(3), 1273-1292. doi: 10.1108/IJCHM-12-2016-0672
- Harris, K., DiPietro, R. B., Klein, J., & Jin, D. (2020). The impact of social norms and risk assessment on diners' reaction to food safety concerns in restaurants. *Journal of Foodservice Business Research*, 23(5), 377-400. doi: 10.1080/15378020.2020.1765947
- Harris, K., Taylor Jr, S., & DiPietro, R. B. (2021). Antecedents and outcomes of restaurant employees' food safety intervention behaviors. *International Journal of Hospitality Management*, 94, 102858. doi: 10.1016/j.ijhm.2021.102858
- Hill, D. R., & Ryan, E. T. (2008). Management of travellers' diarrhoea. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 337, a1746
- Hong, J.-S., Hu, M.-L. M., Teng, C.-C. C., & Lin, L. (2014). Energy saving and carbon reduction behaviors in tourism: A perception study of Asian visitors from a protection motivation theory perspective. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(6), 721-735. doi: 10.1080/10941665.2013.797002
- Hull-Jackson, C., & Adesiyun, A. A. (2019). Foodborne disease outbreaks in Barbados (1998-2009): A 12-year review. *The Journal of Infection in Developing Countries*, 13(01), 1-10. doi: 10.3855/jidc.10404
- Ireland, J. L. (2011). The importance of coping, threat appraisal, and beliefs in understanding and responding to fear of victimization. *Law and Human Behavior*, 35(4), 306-315. doi: 10.1007/s10979-010-9237-1
- Islam, M. S., Hassan-uz-Zaman, M., Islam, M. S., Clemens, J. D., & Ahmed, N. (2020). Waterborne pathogens: Review of outbreaks in developing nations. In M. N. V. Prasad, A. Grobelak (Eds.) *Waterborne Pathogens: Detection and Treatment* (pp. 43-56). London: Butterworth-Heinemann.
- Jayne, M., Gibson, C., Waitt, G. & Valentine, G. (2012). Drunken mobilities: Backpackers, alcohol, "doing place". *Tourist Studies* 12(3), 211-31. doi: 10.1177/1468797612461082

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantalıların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Jiang, Z., Butzler, J., & Lowe, B.S. (2003). The bacterial pathogens. In C. D. Ericsson, H. L. DuPont, R. Steffen (Eds.) *Travelers' Diarrhea* (pp. 10-28). Hamilton: BC Decker.
- Jiménez, A. P., Pimentel, R., de Aragón, M. M., Pezzi, G. H., Ontañon, S. M., & Navarro, J. M. (2004). Waterborne outbreak among Spanish tourists in a holiday resort in the Dominican Republic, August 2002. *Eurosurveillance*, 9(3), 21-23. doi: 10.2807/esm.09.03.00449-en
- Jonas, A., Mansfeld, Y., Paz, S., & Potasman, I. (2011). Determinants of health risk perception among low-risk-taking tourists traveling to developing countries. *Journal of Travel Research*, 50(1), 87-99. doi: 10.1177/0047287509355323
- Kathirvel, S. (2017). Food safety during travel. In R. K. Gupta, P. Dudeja, A. S. Minhas (Eds.) *Food Safety in the 21st Century Public Health Perspective* (pp. 403-415). London: Academic Press.
- Kothe, E. J., Ling, M., North, M., Klas, A., Mullan, B. A., & Novoradovskaya, L. (2019). Protection motivation theory and pro-environmental behaviour: A systematic mapping review. *Australian Journal of Psychology*, 71(4), 411-432. doi: 10.1111/ajpy.12271
- Launders, N. J., Nichols, G. L., Cartwright, R., Lawrence, J., Jones, J., & Hadjichristodoulou, C. (2014). Self-reported stomach upset in travellers on cruise-based and land-based package holidays. *PLoS One*, 9(1), e83425. doi: 10.1371/journal.pone.0083425
- Law, R. (2006). The perceived impact of risks on travel decisions. *International Journal of Tourism Research*, 8, 289-300. doi: 10.1002/jtr.576
- Leung, A. K. C., Leung, A. A. M., Wong, A. H. C., & Hon, K. L. (2019). Travelers' diarrhea a clinical review. *Recent Patents on Inflammation & Allergy Drug Discovery*, 13(1), 38-48. doi: 10.2174/1872213X13666190514105054
- Li, X., Sapp, A. C., Singh, N., Matthias, L., Bailey, C., DeMENT, J. A. M. I. E., & Havelaar, A. H. (2020). Detecting foodborne disease outbreaks in Florida through consumer complaints. *Journal of Food Protection*, 83(11), 1877-1888. doi: 10.4315/JFP-20-138
- Loker-Murphy, L., & Pearce, P. L. (1995). Young budget travelers: Backpackers in Australia. *Annals of Tourism Research*, 22(4), 819-843. doi: /10.1016/0160-7383(95)00026-0
- MacLaurin, T. L. (2004). The importance of food safety in travel planning and destination selection. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 15(4), 233-257. doi: 10.1300/J073v15n04_02
- Maddux, J. E., & Rogers, R. W. (1983). Protection motivation and self-efficacy: A revised theory of fear appeals and attitude change. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19(5), 469-479. doi: 10.1016/0022-1031(83)90023-9
- Madhusankha, W. A. I., Ranaweera, R. A. A. K., & Idroos, A. A. (2020). Study on tourists' perception on selecting local food restaurants – especial reference on backpacker tourists to Ella, Sri Lanka. *IOSR Journal of Business and Management*, 22(3), 20-28. doi: 10.9790/487X-2203012028
- Malhotra, S. (2016). Food safety issues related to street vendors. In R. K. Gupta, P. Dudeja, A. S. Minhas (Eds.) *Food safety in the 21st century: Public health perspective* (pp. 395-402). London: Academic Press.
- Maoz, D. (2007). Backpackers' motivations – The role of culture and nationality. *Annals of Tourism Research* 34(1), 122-40. doi: 10.1016/j.annals.2006.07.008

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- McMullan, R., Edwards, P. J., Kelly, M. J., Millar, B. C., Rooney, P. J., & Moore, J. E. (2007). Food-poisoning and commercial air travel. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 5(5), 276-286. doi: 10.1016/j.tmaid.2007.06.002
- Meyer, D. J., Costantino, A., & Spano, S. (2017). An assessment of diarrhea among long-distance backpackers in the Sierra Nevada. *Wilderness & Environmental Medicine*, 28(1), 4-9. doi: 10.1016/j.wem.2016.12.002
- Migliorati, G., Prencipe, V., Ripani, A., Di Francesco, C., Casaccia, C., Crudeli, S., ... & Ruggeri, F. M. (2008). Gastroenteritis outbreak at holiday resort, central Italy. *Emerging Infectious Diseases*, 14(3), 474. doi: 10.3201/eid1403.070121
- Miles, S., Brennan, M., Kuznesof, S., Ness, M., Ritson, C., & Frewer, L. J. (2004). Public worry about specific food safety issues. *British Food Journal*, 106(1), 9–22. doi: 10.1108/00070700410515172
- Milne, S., Sheeran, P., & Orbell, S. (2000). Prediction and intervention in health-related behavior: A meta-analytic review of protection motivation theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(1), 106-143. doi: 10.1111/j.1559-1816.2000.tb02308.x
- Mullan, B., Allom, V., Sainsbury, K., & Monds, L. A. (2016). Determining motivation to engage in safe food handling behaviour. *Food Control*, 61, 47–53. doi: 10.1016/j.foodcont.2015.09.025
- Norman, P., Boer, H., Seydel, E. R., & Mullan, B. (2015). Protection motivation theory. In M. Conner, & P. Norman (Eds.) *Predicting and changing health behaviour: Research and practice with social cognition models* (pp. 70–106). Buckingham: Open University Press.
- Noy, C. (2004). This trip really changed me: Backpackers' narratives of self-change. *Annals of Tourism Research*, 31(1), 78–102. doi: 10.1016/j.annals.2003.08.004
- Noy, C., & Cohen, E. (2005). *Israeli Backpackers and Their Society: A View from Afar*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Nuñez, D., Matute, P., Garcia, A., Garcia, P., & Abadía, N. (2012). Outbreak of ciguatera food poisoning by consumption of amberjack (*Seriola* spp.) in the Canary Islands, May 2012. *Eurosurveillance*, 17(23), 20188.
- Okumus, B. (2014). Salmonella outbreak at a hotel in North Carolina. *Journal of Hospitality & Tourism Cases*, 3(4), 35–41. doi: 10.4135/9781529710595
- O'Reilly, C. E., Bowen, A. B., Perez, N. E., Sarisky, J. P., Shepherd, C. A., Miller, M. D., ... & Outbreak Working Group. (2007). A waterborne outbreak of gastroenteritis with multiple etiologies among resort island visitors and residents: Ohio, 2004. *Clinical Infectious Diseases*, 44(4), 506-512. doi: 10.1086/511043
- Pang, S. M., Tan, B. C., & Lau, T. C. (2021). Antecedents of consumers' purchase intention towards organic food: integration of theory of planned behavior and protection motivation theory. *Sustainability*, 13(9), 5218(1-18). doi: 10.3390/su13095218
- Park, O. H., Hoover, L., Dodd, T., Huffman, L., & Feng, D. (2011). The use of the modified protection motivation theory to explore adult consumers' functional foods consumption behavior, 16th Graduate Students Research Conference, University of Massachusetts Ainerst Community, 1 June.

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Pearce, P. L. (1990). *The Backpacker Phenomenon: Preliminary Answers to Basic Questions*. Townsville, QLD, Australia: Department of Tourism, James Cook University.
- Pérez-Arellano, J. L., Luzardo, O. P., Brito, A. P., Cabrera, M. H., Zumbado, M., Carranza, C., ... & Boada, L. D. (2005). Ciguatera fish poisoning, Canary Islands. *Emerging Infectious Diseases*, 11(12), 1981. doi: 10.3201/eid1112.050393
- Piyaphanee, W., Kusolsuk, T., Kittittrakul, C., Suttithum, W., Ponam, T., & Wilairatana, P. (2011). Incidence and impact of travelers' diarrhea among foreign backpackers in Southeast Asia: a result from Khao San road, Bangkok. *Journal of Travel Medicine*, 18(2), 109-114. doi: 10.1111/j.1708-8305.2010.00484.x
- Poumerol, G., & Wilder-Smith, A. (2012). *International Travel and Health: Situation as on January 2012*. Geneva, Switzerland: WHO.
- Prentice-Dunn, S., & Rogers, R. W. (1986). Protection Motivation Theory and preventive health: beyond the Health Belief Model. *Health Education Research*, 1(3), 153–161. doi: 10.1093/her/1.3.153
- Richards G., & Wilson, J. (2004). *Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice*. Clevedon: Channelview Publications.
- Riley, P. (1988). Road culture of international long-term budget travellers. *Annals of Tourism Research*, 15, 313–28. doi: 10.1016/0160-7383(88)90025-4
- Ritter, A. C., & Tondo, E. C. (2014). Foodborne illnesses in Brazil: Control measures for 2014 FIFA World Cup travellers. *The Journal of Infection in Developing Countries*, 8(03), 254-257. doi: 10.3855/jidc.4431
- Rodrigues, K., Fernandes, A., & Santoro-Lopes, G. (2018). Adhesion of travelers to the measures to prevent from food/water borne diseases and its relation to travelers' diarrhea. *International Journal of Infectious Diseases*, 73, 340. doi: 10.1016/j.ijid.2018.04.4186
- Rogers, R. W. (1975). A protection motivation theory of fear appeals and attitude change. *Journal of Psychology*, 91(1), 93-114. doi: 10.1080/00223980.1975.9915803
- Rogers, R. W. (1983). Cognitive and physiological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. In J. T. Cacioppo & R. E. Petty (Eds.) *Social psychophysiology: A sourcebook* (pp. 153–176). New York: The Guildford Press.
- Ruan, W., Kang, S., & Song, H. (2020). Applying protection motivation theory to understand international tourists' behavioural intentions under the threat of air pollution: A case of Beijing, China. *Current Issues in Tourism*, 23(16), 2027-2041. doi: 10.1080/13683500.2020.1743242
- Scarpa, R., & Thiene, M. (2011). Organic food choices and Protection Motivation Theory: Addressing the psychological sources of heterogeneity. *Food Quality and Preference*, 22(6), 532–541. doi: 10.1016/j.foodqual.2011.03.001
- Schindler, V. M., Jaeger, V. K., Held, L., Hatz, C., & Bühler, S. (2015). Travel style is a major risk factor for diarrhoea in India: A prospective cohort study. *Clinical Microbiology and Infection*, 21(7), 676-e1. doi: 10.1016/j.cmi.2015.03.005
- Schroeder, A., & Pennington-Gray, L. (2016). Moving the travel risk literature forward conceptually and operationally. *Conference Paper*.

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Schroeder, A., Pennington-Gray, L., Kaplanidou, K., & Zhan, F. (2013). Destination risk perceptions among U.S. residents for London as the host city of the 2012 summer Olympic games. *Tourism Management*, 38, 107-119. doi: 10.1016/j.tourman.2013.03.001
- Sixaba, Z. (2013). *Backpacker tourism: an analysis of travel motivation* (Thesis for Masters of Arts). The University of the Western Cape, South Africa.
- Slevitch, L., & Sharma, A. (2008). Management of perceived risk in the context of destination choice. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 9(1), 85-103. doi: 10.1080/15256480801910574
- Soon, J. M., Vanany, I., Wahab, I. R. A., Sani, N. A., Hamdan, R. H., & Jamaludin, M. H. (2022). Protection Motivation Theory and consumers' food safety behaviour in response to COVID-19. *Food Control*, 138, 109029. doi: 10.1016/j.foodcont.2022.109029
- Sönmez, S. F., & Graefe, A. R. (1998). Determining future travel behavior from past travel experience and perceptions of risk and safety. *Journal of Travel Research*, 37(2), 171-177. doi: 10.1177/004728759803700209
- Steffen, R., Hill, D. R., & DuPont, H. L. (2015). Traveler's diarrhea a clinical review. *Jama*, 313(1), 71-80. doi: 10.1001/jama.2014.17006
- Uriely, N., Yonay, Y., & Simchai, D. (2002). Backpacking experiences: A type and form analysis. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 520-538. doi: 10.1016/S0160-7383(01)00075-5
- von Sonnenburg, F., Tornieporth, N., Waiyaki, P., Lowe, B., Peruski Jr, L. F., DuPont, H. L., Mathewson, J. J., & Steffen, R. (2000). Risk and aetiology of diarrhoea at various tourist destinations. *The Lancet*, 356(9224), 133-134. doi: 10.1016/S0140-6736(00)02451-X
- Wang, J., Liu-Lastres, B., Ritchie, B. W., & Mills, D. J. (2019). Travellers' self-protection against health risks: An application of the full protection motivation theory. *Annals of Tourism Research*, 78, 102743. doi: 10.1016/j.annals.2019.102743
- Way, K. (2014). Travel health concerns. In B. Almanza, R. Ghiselli, (Eds.) *Food Safety: Researching the Hazard in Hazardous Foods* (pp. 443-472). Boca Raton: CRC Press.
- Weinstein, N. D. (1993). Testing four competing theories of health-protective behavior. *Health psychology*, 12(4), 324. doi: 10.1037//0278-6133.12.4.324.
- Welk, Peter. (2004). The beaten track: Anti-Tourism as an element backpacker identity construction. In G. Richards, J. Wilson (Eds.) *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice* (pp. 217-236). Clevedon: Channel View Publications.
- WHO (World Health Organization). (2022). Estimating the burden of foodborne diseases. <https://www.who.int/activities/estimating-the-burden-of-foodborne-diseases> (E.T. 30.06.2022).
- Widdowson, M. A., Cramer, E. H., Hadley, L., Bresee, J. S., Beard, R. S., Bulens, S. N., ... & Monroe, S. S. (2004). Outbreaks of acute gastroenteritis on cruise ships and on land: identification of a predominant circulating strain of norovirus—United States, 2002. *The Journal of Infectious Diseases*, 190(1), 27-36. doi: 10.1086/420888
- Wilson, J., & Richards, G. (2007). Suspending reality: An exploration of enclaves and the backpacker experience. In K. Hannam and I. Ateljevic (Eds.) *Backpacker Tourism: Concepts and Profiles* (pp. 9–25). Clevedon: Channel View Publications.

Korunma Motivasyonu Kuramı Kapsamında Sırtçantaluların Gıda Güvenliği Davranışları

Öznur CUMHUR, Serhat BİNGÖL

- Wilson, J., Richards, G., & MacDonnell, I. (2007). Intra-Community tensions in backpacker enclaves: Sydney's Bondi beach. In K. Hannam, I. Ateljevic (Eds.) *Backpacker Tourism: Concepts and Profiles* (pp. 199–214). Clevedon: Channel View Publication.
- Yeung, R. M., & Yee, W. M. (2019). Travel destination choice: does perception of food safety risk matter?. *British Food Journal*, 122(6), 1919-1934. doi: 10.1108/BFJ-09-2018-0631
- Yiamjanya, S., & Wongleedee, K. (2013). Food safety and perceived risk: A case study of Khao San Road, Bangkok, Thailand. *International Journal of Biological, Biomolecular, Agricultural, Food and Biotechnological Engineering*, 7(1), 61-67.
- Zhu, Y., Wen, X., Chu, M., & Sun, S. (2022). Consumers' intention to participate in food safety risk communication: A model integrating protection motivation theory and the theory of reasoned action. *Food Control*, 138, 108993. doi: 10.1016/j.foodcont.2022.108993